

**Муниципальный этап республиканской олимпиады
школьников по марийскому языку и литературе
2021 - 2022 учебный год
11 класс**

Чылаже – 130 балл.

Пашалан 180 минут пуалтеш.

1. Шомак-влакым кызытсе мутерын (2011 ий) йодмыжо почеш марла возен ончыктыза.

Гласный йӱк, согласный буква, предложений, слог, интонаций, простой предложений, сложный предложений, повествовательный предложений, побудительный предложений, вопросительный предложений.

(5 балл: 0,5 балл дене кажне мутлан)

2. Кӱэмалтше савыртыш-влакым ик мут дене умылтарыза.

Шинча кугемеш, пурын пуаш, нерым кадырташ, кышажат кодын огыл, мланде йымак порволаш ямде.

(5 балл)

3. Шомак-влакын синонимыштым возыза, мом ончыктымаштым умылтарыза.

Кудо, пулдыр, тувраш, пӧлем, тенгыл.

(5 балл)

4. Чарналтыш пале-влакым чын шынден возен налза, молан тыгай палым шындыман, ӱшандарыза. Автор молан точка ден запятойым шынден, умылтараш тыршыза.

Ончылно пасу тӱрыштак лыжга мардеж йогынышто той-шӧртньӧ лышташ йолва дене йылгыжалт-волгалт модын шогышо тыгыде куэрат;

тораштак огыл курык тайылысе кожер лонга лапыште йыргыше памашат;
радамлен чумырымо уржа олым каван-влакат чылажат ноен пытыше кап-
кылым кеч пырт каналташ сымыстара но Евдокия пала ок лий вет тиде пасум
таче куралынак пытарыман. (В. Смирнов.)

(5 балл)

5. *Кангешташ* шомаклан антоним-влакым синоним радам гай возыза.

(5 балл)

6. Текстым марий йылмыш кусарыза.

Вечереет. Мне не сидится дома, и я отправляюсь к речке. Солнце уже
закатилось. Постепенно свежее.

Вот и река. Вода кажется совсем теплой. Хочется выкупаться, но меня
пугает вечерняя прохлада. Зато как легко дышится! Какой чудесный вечер!
(Л. Григорян.)

(5 балл)

7. Шомак-влакым состав дене лончылыза.

Кожерлаштышт, пиаландымаш, ойгырыктышо, илышончалтыш,
икверешлымаш.

(5 балл)

8. Схемылан келшыше шомак-влакым кычал муза:

(5 балл: кажне чын мутлан 1 балл)

**9. Текстысе ойлончо-влакым член шот дене лончылыза, ойлымаш
ужашым ончыктыза. Палемдыме мутым морфологически лончылыза.**

Кресаньык еш гыч улыда. Ача-аван ўшанже. Нунын пашам умбаке
виктарен колташ ямдылалтман. Ялозанлыклан кўлшö пашам тунем лекман.

Шкеан ең мланде пашаште лийшаш. Шўм дене, кумыл дене мланде пелен лийше айдеме. Оза. (В. Смирнов.)

(6 балл: 2 балл – ойлончым член шот дене лончылымылан,
2 балл – ойлымаш ужашым палемдымылан,
2 балл – морфологически лончылымылан)

10. Ойлончым синтаксически лончылыза.

Тиде толшо ең туныктышо Средин улмаш. (Н. Лекайн.)

(5 балл)

11. «Тўня илыш дене илем» шонкалымашан текстым возызыза.

(10 балл: 5 балл – содержаниян, 5 балл – чын возымылан)

12. Произведенийын авторжым палемдыза.

А) «Тек москвич ила Москваште...»

Б) «Сардай»

В) «Кугезе мланде»

Г) «Алдиар»

Д) «Тулык чон»

Е) «Мо кўлеш айдемылан?..»

Ё) «Орина кова»

Ж) «Порсын лўнгалтыш»

З) «Киндет перкан лийже»

И) «Тулык окна-влак»

(10 балл: кажне чын ончыктымo лўмлан 1 балл дене)

13. Пуымо ужаш-влакым могай произведений гыч налмым палемдыза.

Авторжым возыза.

А) Элыксан келге лумышто шунгалт-шунгалт ошкылаш тырша, пирымат эскера. Вичкыж кыдалан, кўжгö почан шем янлык кудалтен кодымо пижерге дек лўдмö семын шекланен мийыш да шогале. Тиде жапыште йоча-

влак мыняр-гынат ончыко кайышт, а ир янлык почеш кодо. Но пире угыч тарваныш, писеште гына.

Б) Нине пöртлаште весела сўан-влак гўжлен-лўшкен эртенит, йоча-влак шочынит, кушкынит, ала-мыняр тукум йол ўмбаке шогалын. Нине пöртлаштак коленит, кунар еным вес тўняшке ужатенит. Муренит, шортынит, вурседылынит, воштылынит, ваш йöратенит, кредалынитат. Икманаш, иленит, а илышыште мо гына ок лий шол. Пöртшö, пырдыжше-влак чыла ужынит, чыла колынит – озашт дене пырля иленит.

В) Но тиде йўдым мален шым керт. Уже нимогай эм ок полшо. Йол чытыдымын коршта. «Мо иялан пийым чаманашыже? – шоналтышым мый. – Ученый-влак айдемын пиалже верч пийым огыт чаманыс, нунын дене тўрлопытым ыштат. Адакшым пий-влак мыйым тиде кўчык ўмырыштем кок гана пурынит, йолашем нимолан йöрдымын кушкедынытыс...»

Г) Лизук, мый илышым моткоч чот йöратенам, кызыт гына улыленам, кузе мый тудым йöратенам! Тыят йöрате, шке верчетат, мыйын верчынемат, вет ожнысо гаяк кече волгалтара, теве шошо толын шуэшат, уэш шудо ужарген шогалеш, кайык-влак чогыматаш... пыжашым опташ тўнгалыт. Тидат вет тыйын мутет, шарнет?

(8 балл: ужаш-влакым могай произведений гыч налмым палымылан 1 балл дене, авторым палымылан – 1 балл дене)

14. Герой-влакын могай произведений гыч улмыштым палемдыза.
Произведенийын авторжым возыза.

- А) Лизук, Элексей, Эчан
- Б) Марина, Кори кугыза, Ведат
- В) Курай, Ялантай, Тулбай
- Г) Виктор, Роза, Иван Васильевич
- Д) Ватю, Микаля, Праско

(10 балл: герой-влакын могай произведений гыч улмыштым палымылан 5 балл, произведенийын авторжым палымылан – 5 балл)

15. Миклай Рыбаковын трилогийжын лўмыштым возыза.

(3 балл: кажде лўмлан 1 балл дене)

16. Кажне тўшкаште «кумшо утым» муза. Моланжым умылтарен кодыза.

- А) амфибрахий, анапест, хорей
- Б) роман, романс, ойлымаш
- В) метафор, эпитет, муро
- Г) мыскара, сатира, новелле
- Д) драме, опер, либретто

(10 балл: кажде тўшкаште «кумшо утым» чын палемдымылан
1 балл дене, умылтарен кодымылан – 1 балл дене)

17. Г. Матюковскийын «Кум эрге» поэмыже могай кум марий поэт нерген? Нунын лўмыштым палемдыза.

(3 балл: кум марий поэт-влакын лўмыштым чын палемдымылан
1 балл дене)

18. Мо тугай псевдоним?

Ончыктым писатель-влакын псевдонимыштым возыза:

- А) Никон Игнатъев
- Б) Дмитрий Богословский
- В) Сергей Григорьев
- Г) Никандр Еремеев
- Д) Михаил Герасимов
- Е) Василий Столяров

(5 балл: определенийым чын пуымылан – 2 балл,
3 балл – 0,5 балл дене кажде чын ончыктым лўмлан)

**19. Текстым лудын лекса, вуймутым пуыза. Темыжым, тўн
шонымашыжым палемдыза.**

Машина, пеш шекланен, тылышкыла кудалеш. Машина виктарымым
мый ом уж, но шижам: шофер мыняр лиеш, тунар лыжгатан, рўчкалыде
вўден нангаяш тырша.

Кабин воктен пызнен, мый кузовышто шинчем. Ончылнем, пулвуй
ўмбалнем, санитарка – майорын ўдыржō – кия. Тудын ўмбаке ончалмекем,
вигак сусыргышо пеледышым шарналтышым. Тыге южгунам чодыра лонгасе
корно дене кайыме годым тыгай пеледыш шинчашке верештеш. Пеледышын
вурдыжым тодыл шуымо, но шкеже тудо, роза сынан, кыртмен кеча,
йōсылыкшым сенен, чеверлыкшым аралаш тōча.

Лач тыгак Соня (лўмжым мый майор деч ойырлымыжо годым колынам
ыле) сусыргышо пеледышым ушештарен. Талын кўдыртылын рашкалтылше
кўдырчан тул вошт кудалына гынат, шинча ончылно улшо сарын сўретше
мыланем ялт вес семын коеш. Снаряд дене йōрыктен шуымо, тōргалтше
ōрдыжан «фердинандат» кызыт мылам йōнысырын ок чуч. Тудо, улыжат,
канен кийышыла коеш, йўлен когаргыше степышат, мўндырнō огыл уэш
пōртылшō самолетат – ожсо семын шучкын огыт чуч.

Ты жапыште чонемлан кузе чучын, кызыт тидым шарналташат йōсō.
Иктым шарнем: ончылнем кийыше сусыргышо пеледыш велке ончалмем еда
ласкан куштышо мужыр ушышкеш толын. Тидыже, векат, теве молан
шарналтын: ўдырын пурла йолжым пулвуй деч кўшычрак ош марле дене
вўдыл шындыме, марле вошт чевер вўр тамга шарлен лектын. Очыни, Соня
теве тиде йолжо дене куштылгын куштен да иктаж-могай кубанский казак
тудым őндалын, куштымыжо годым тўняште эн пиалан лийын... А кызыт тиде
кубанец кушто гын? Штыкым виктен, атакышке кая; ала яраимнўын чара
шашке дене кудалеш; ала, танкеш шинчын, фашист тўшкам нўымырта. Чот
кредал, кубанец! Соня ила, Соня тый дечет ок ойырло.

(Н.Ильяков семын.)

(5 балл: вуймутым пуымылан – 1 балл, темым чын палемдымылан – 2 балл, тўн шонымашым чын ончыктымылан – 2 балл)

20. 8-ше пашаште пуымо текстын темыжлан келшыше ныл корнан почеламутым шонен возыза.

(5 балл: темым чын почын пуымылан, сылне почеламутлан)

21. «Айдемым йӧратен моштет гын, поэтат лийын кертат» шонымашым эссе гоч почын пуыза.

(10 балл: шонымашым умылен кертын,
чын да тичмашын почын пуэн гын)